

INLEIDING

Vandaag in de serie Bijbelse personen: Elisabeth, moeder van Johannes de Doper.

Maar ook verwante van Maria, misschien nog wel méér nog, door de omstandigheden geworden: hartsvriendin van de moeder van Jezus.

Met deze twee vrouwen begint Lukas zijn Evangelie.

Ja, eerst horen we nog twee mannen-namen, maar hun optreden stelt niets voor. Ze doen er het zwijgen toe...

Elisabeth is oud - oud als Sara en evenzeer kinderloos.

Ooit heeft ze zich dat gerealiseerd en zich erbij neergelegd.

En juist dáár wil - zeggen de verhalen steeds weer - onze lieve Heer een nieuw begin maken.

Helemaal van de andere kant.

Helemaal anders dan wij denken.

Wat 'oud' of 'vitaal', wat 'hopeloos' of 'onvruchtbaar' is - daar heeft de goede God andere definities van - niets is definitief, álles wat afgesloten scheen kan geopend worden.

De kinderen van de 'niet meer' vruchtbare Elisabeth en de 'nog niet' vruchtbare Maria zullen dat met hun leven belichamen.

En daarom gaat het niet over de werkelijkheid van een 'biologische' zwangerschap of niet, maar om de diepe werkelijkheid van 'geboorte geven' aan het nieuwe begin dat God op vele manieren in mensenlevens kan maken.

Advent betekent 'komst': 'het komt' en het zal komen', 'het komt goed' zeg ik ook weleens.

'Het komt' - dat is per se iets anders dan 'wij zullen wel eens eventjes', of 'wij moeten van alles'.

Het komt van 'de andere kant': licht verschijnt in de duisternis.

En we mogen dat onbeholpen nadoen met onze kaarsjes, met 'zelf dat licht proberen te zijn', in onze donkere wereld.

Eigenlijk moeten we nu héél Lukas 1 lezen, 80 verzen, maar sommigen gedeelten zingen we: u hoort Lukas 1, gezongen en gelezen.

PREEK

Lieve gemeente, U hoort en ziet: Elisabeth.

===MUZIEK===

1^E SCÈNE

Mijn man vluchtte in zijn werk, ik kan het niet anders zeggen. Altijd weer blij als hij aan de beurt was om de tempeldienst te doen. Ach ja, hij ging er helemaal in op - in dat aanroepen van God, het offeren, het schuld belijden, het eindeloze bidden.

Het was denk ik *zijn* manier om het te verwerken - ik bedoel dat we geen kinderen hadden. Dat het zo stil was in huis. Zo levenloos soms. Dat je bij familie - waar het altijd maar weer over 'kinderen' ging, onbeschaamd, zélf zo weinig te zeggen had.

Dan zag ik Zacharias denken: 'was ik maar in de tempel'. Daar is het ook stil, maar ánders stil. Daar is stilte: ruimte, niet: een volgeprate huiskamer. Daar is stilte: gekend worden, in al je gemis en al je verdriet en niet: genegeerd worden of overschreeuwd.

In de tempel - zo stelde ik me dat voor, want ik mocht er natuurlijk niet komen - was nog ruimte voor hoop, voor verwachting. Misschien zou de Eeuwige iets voor ons doen - nee, ik bedoel niet: 'ons zwanger maken', zo geloofden we allebei niet. Maar ons een andere vervulling geven, een open oog en een open hart voor mensen voor wie het leven ook niet vol vanzelfsprekendheden zit.

Maar soms kwam hij thuis met zo'n intens lege, verdrietige blik. Alsof al die rituelen en al dat eindeloze bidden hem geen enkele voldoening of troost meer kon schenken.

Het was de blik die ik herkende in de ogen van veel mensen op straat, onder die deprimerende Romeinse bezetting. De angst, de terreur, het je niet veilig, niet 'thuis' voelen in jouw wereld. We waren als ballingen in eigen land. En al dat wachten en bidden - wat hielp het? In zekere zin zaten we met z'n allen te wachten op een geboorte: die van de Messias, die alles zou veranderen.

Die zou die hoogmoedige, machtige, Romeinen van hun troon stoten! En al wie maar door hen vernederd wordt zou hij verhogen. En de rijken alles afpakken en wie niets heeft vervullen met vrede en alle goeds - al die beloften vanaf Abraham zouden wáárheid worden!

===MUZIEK===

2^E SCÈNE

Een vroom gezegde is dat ieder in Israëel geboren kind de komst van de Messias dichterbij brengt. Maar daar zijn wij dus niet bij nodig, dacht ik altijd. De dames van Jeruzalem wijzen me na, ik schaam me voor hen, ik schaam me voor Zacharias, voor ons beiden. Wat heeft mijn leven als mens, als vrouw voor zin?

Ik had het zó vóór me gezien: wij, priesterechtpaar, die ons altijd aan de geboden van de Tora houden en rechtvaardig willen leven. Dat we dan ook *kinderen* zouden hebben, die we op dezelfde wijze zouden opvoeden. Dat je dan zó iets doorgeeft van waar je in gelooft en waarvan je meent dat het goed is voor deze wereld.

Maar ja: 'onvruchtbaar', dat was het etiket geplakt op mijn leven. Als *vrouw* tel je al niet mee, maar als onvruchtbare vrouw tel je totaal niet mee! Ik mocht dan een 'dochter van Aäron' zijn, alleen zijn zonen - mánnen - konden priester worden.

Dus deed ik mijn tempeldienst thuis. Ik bad. Als ik wist dat Zacharias zijn gebeden in de tempel deed, deed ik de mijne thuis. En ik overdacht de verhalen die ik kende, van Sara, van Hanna - ook onvruchtbare vrouwen - en toch gebeurde er bij hen iets bijzonders. Het mooiste vond ik de uitspraak van Rachel, toen ze eindelijk een kind kreeg: 'God heeft mijn *smaad* weggenomen' - dát was precies zoals ik me altijd voelde...

=== MUZIEK ===

3^E SCÈNE

De kern van mijn geloof is dat al die woorden die we horen en bidden en eindeloos herhalen, al die oude soms onbegrijpelijke woorden en verhalen - dat als je denkt dat ze oud zijn of 'dood', dat ze tot leven gewekt kunnen worden, opnieuw kunnen gebeuren, ja, ín u en in mij geboren kunnen worden.

Ik bedoel niet: ‘dus als je maar lang genoeg bidt, dan krijg je wat je vraagt’. Het is juist tegenovergesteld: het begint niet bij uw of mijn vragen, wat onze wensen zijn, ons ‘verlanglijstje’.

Helemaal daaraan *voorbij*, als je al stil bent gevallen, niets meer te vragen hebt, niets meer te zeggen, te *bidden* zelfs, als je los hebt gelaten; wanneer het al donker is geworden, de winter nadert - dán begint van heel ergens anders licht te dagen, nieuwe hoop te gloren - ik bedoel: die je *gegeven* wordt, niet eens je ‘oude’ hoop, van vroeger, maar nieuwe - zoals een vrouw zwanger kan worden van een kind. God geeft wat *anders* dan wij denken of kunnen wensen.

Zacharias was het verteld. Maar de arme ziel kon het niet geloven, hij was met stomheid geslagen, hij had geen woorden voor die nieuwe hoop die in zijn *oor* geboren werd.

En ik? Toen ik het voelde in mijn buik? Ik heb me verstopt in ons huis. Ik wist niet wat ik beschamender vond: onvruchtbaar te wezen *of* op m'n 90^e *zwanger*...

Ik heb me verborgen gehouden: ik wilde niet naar buiten om uit te schreeuwen wat er in mij plotseling groeide. Ik moest de tijd nemen, ik moest ontwennen wat ik zo gewend was: de onvruchtbaarheid van mijn leven, mijn vreugdeloze ouderdom, Zacharias' en mijn zinloze gevoel - die ‘smaad’ moest langzaam worden weggenomen, ik moest me langzaam toevertrouwen aan dat de Eeuwige naar mij omziet....

==== MUZIEK====

4^E SCÈNE

En toen stond na zes maanden Maria voor mijn neus. Ik zag het meteen: mijn nichtje Maria, een *meisje* nog eigenlijk, ook in haar groeide geboorte!

Toen ze me begroette sprong in mijn schoot het kind op - van vreugde! Ik was perplex! Hoe kon dat, wat gebeurde er waar ik niets van wist, niets aan bijdroeg, niets aan kon doen - maar toch *gebeurde*? *Wie* droeg ik in mij, wat zag hij wat ik niet zag, wat hoopte hij wat ik niet hoopte?

Die *psalm*, dacht ik, die psalm die zingt dat zelfs de *bergen opsprongen* toen Israël uit Egypte werd bevrijd! Gaat het daarover? Trappelt dit kind van ongeduld dat dit *wáár* zal worden?¹

Ik begon als vanzelf te spreken, woorden namen mijn tong in bezit, ik heb haar gezegd, Maria. Ik hoorde mezelf haar ‘de moeder van mijn Heer’ noemen - alsof ze in verwachting was van *á*lle beloften van de Eeuwige, zwanger van *á*lles wat Israël hoopt en verwacht en zo nodig heeft. Dat alles mogelijk is voor wie vertrouwen heeft. Dat onze lieve Heer een nieuw begin kan maken en dat alles wat ooit in zijn Naam gezegd is ook vervuld zal worden!

En Maria, och jee, ze begon te zingen als haar naamgenoot Mirjam bij de Schelfzee, ze herkende wat ik zei, voelde wat ik voelde: nieuw geboren hoop, reikhalzende verwachting! Ze zong, ze zong van wat de Messias zal doen: omzien naar wie in de verdrukking leven, machtigen van hun troon stoten en *z*ó *do*én wat ooit beloofd was en waar zoveel mensen zo naar uitzien!

---

¹ Psalm 114.

==== MUZIEK====

5^E SCÈNE

Zo groeit in ons onweerstaanbaar wat we niet zelf geschapen hebben. In onze dromen en ons gevoel, in leegte en stilte wint een zo'n 'onmogelijk leven' in ons iedere dag aan gestalte en werkelijkheid.²

En als het geboren wordt, als het werkelijk is gaan leven in onze realiteit? Hoe zul je het dan noemen? Met wat voor *woorden*?

Buren en kennissen die wisten het meteen: "Noem je kind 'Zacharias' zoals zijn vader!". Hè, gat, 'net als zijn vader' - ja, haha, net als altijd, net als vroeger, net alsof er niets gebeurd is...

Née: hij moest een *nieuwe* naam hebben, een ongehoorde nieuwe naam! Een naam die aangeeft: wat je ook bedenkt, bidt, hoopt of *niet meer* bidt of hoopt - het *begint bij God!* Het komt naar je toe, als verrassing, als een plotseling uitgestoken hand, als licht in het donker, als 'gein', plezier, *genade* van God!

Dus riep ik tegen die mensen die - me 9 maanden geleden als oude onvruchtbare niet zagen staan: *Née!* Hij zal Johannes heten: 'God is genadig', 'God doet iets onverwachts'!

Ik keek naar m'n man. Hij had al een bordje in z'n hand en hij schreef, met grote zwierige letters: 'Johannes is zijn naam'.

En toen opende hij z'n mond - mijn God, er kwam weer geluid uit, woorden, en muziek, hij zong! Hij zong! Hij zong over het Licht dat God ons zendt, omdat hij naar mensen omziet!

Ja, onze lieve Heer zal ons nog zeer gaan verrassen...!

==== MUZIEK====

---

² naar Drewermann.